

TİCARET MESLEK LİSELERİNDE MUHASEBE EĞİTİMİ: GAZİANTEP İLİ ŞAHİNBEY İLÇESİ MUHASEBE ÖĞRETMENLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Cuma ERCAN

Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, cercan27@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7440-740X

Mehmet ÖS

Dr., SMMM, Gaziantep, mmmehmetos@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7602-0778

Özet

Bu çalışmanın amacı, muhasebe öğretmenlerinin bakış açısıyla ticaret meslek liselerinde verilen muhasebe eğitimini incelemek ve muhasebe eğitimi ile ilgili karşılaşılan sorunları tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde bulunan ticaret meslek liselerinde görevli muhasebe öğretmenleri üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile değerlendirilmiş, yüzde ve frekans yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada, her dönem başında öğretmenlere güncel gelişmelerle ilgili hizmet içi eğitimin verilmesi ve ders müfredatlarının bu gelişmelere paralel olarak güncellenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin en çok zorlandığı muhasebe dersinin "Genel Muhasebe" olduğu tespit edilmiştir. Ticaret meslek liselerinde verilen teorik dersler ile uygulama arasındaki farklılıklar, öğrenci profilinin düşük olması, staj uygulamalarının mesleki yeterlilik açısından yetersiz kalması gibi problemler muhasebe eğitiminde karşılaşılan önemli sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Muhasebe Eğitimi, Ticaret Meslek lisesi, Teknoloji ve Muhasebe.

ACCOUNTING EDUCATION IN COMMERCE VOCATIONAL HIGH SCHOOLS FROM THE PERSPECTIVE OF ACCOUNTING TEACHERS: THE CASE OF GAZİANTEP PROVINCE

Cuma ERCAN

Assoc. Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi, cercan27@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7440-

Mehmet ÖS

PhD., Public Accountant, Gaziantep, mmmehmetos@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7602-0778

Abstract

The aim of this study is to examine the accounting education given in vocational commerce high schools from the perspective of accounting teachers and to identify the problems encountered in accounting education. For this purpose, a research was conducted on accounting teachers working in commerce vocational high schools in Şahinbey district of Gaziantep province. Survey technique was used in the research. The data obtained was evaluated with the SPSS program and analyzed with the percentage and frequency method. The research concluded that teachers should be given in-service training on current developments at the beginning of each semester and course curricula should be updated in parallel with these developments. It has been determined that the accounting course that students have the most difficulty in is "General Accounting". Problems such as differences between theoretical courses given in vocational commerce high schools and practice, low student profile, and insufficient internship practices in terms of professional qualification have been identified as important problems encountered in accounting education.

Keywords: Accounting Education, Commerce Vocational High School, Technology and Accounting.

Giriş

İş yapma usul ve esaslarının gelişen ve değişen teknolojik ortam sonucu daha girift ve karmaşık hale geldiği bir gerçektir. Böylesi bir ortamda görev üstlenecek bu süreçlerin çalışanlarının da her zamankinden daha nitelikli bir formasyona sahip olmaları kaçınılmaz olmaktadır. Ticari münasebetlerin gelişmesiyle birlikte 21. Yüzyılda nitelikli iş gücüne olan ihtiyacın her geçen gün hızlı bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir. Nitelikli iş gücüne olan ihtiyacın hızlı bir şekilde artması birçok meslek grubunda olduğu gibi muhasebe meslek mensuplarının yardımcı eleman ihtiyaçlarını da derinleştirmektedir. Ticari münasebetlere olan entegrasyonu üst düzeyde olan muhasebe bilimi nitelikli iş gücüne ihtiyaç bakımında en çok etkilenen meslek grupları arasında sıralanmaktadır. İş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli ara eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla ortaöğretim düzeyinde muhasebe eğitiminin verildiği en önemli kurumlardan birisi de ticaret meslek liseleridir.

Ticaret Meslek Liseleri; nitelikli iş gücünün yetiştirildiği ortaöğretim düzeyinde dört yıl eğitim-öğretim veren okullardır. Bu okullarda, muhasebe ve finansman, pazarlama ve perakende, büro yönetimi ve sekreterlik, bilişim teknolojileri, ulaştırma hizmetleri, elektrik-elektronik teknolojisi alanlarında eğitim verilmektedir. Bu programlar ile öğrencilere, alanı ve mesleği ile ilgili temel bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra, yeniliğe ve değişime uyum sağlayabilen, çevresindeki insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, hedeflerini belirleyip bunlara ulaşmak için girişimlerde bulunabilen, gelişime ve eleştiriye açık ve mesleki yeterliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu okulların 9.sınıfında dersler ortak olup, 9. sınıfın sonunda öğrenci ilgi duyduğu alanı belirler ve 10. sınıfta bu alanda eğitim-öğretime başlar. Dolayısıyla alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak 10. ve 11. sınıfta verilmektedir. 12. sınıfta diplomaya götüren mesleki yeterlikleri içeren dersler yer almaktadır (MEB, 2010:2-4).

Ticaret meslek liselerinde eğitimin iki boyutu vardır. Birincisi; okullarda teorik eğitim, ikincisi ise; işletmelerde beceri eğitimidir. Öğrenciler iki gün okula giderken, üç gün de işletmelerde staj yapmaktadırlar. Programın özelliğine göre genellikle öğrenciler son sınıfta uygulama eğitimine gitmektedirler. Bu öğrencilere işletmelerde asgari ücretin en az %30'u oranında ücret ödenmektedir. Ayrıca bu öğrencilerin sınava girerek üniversiteye devam etme seçenekleri de bulunmaktadır.

Mesleki eğitimlerin yoğun bir şekilde uygulandığı ülkelerin başında Almanya gelmektedir. Her eyalette farklı şekilde uygulanan mesleki eğitimler, genel itibarı ile iki şekilde uygulanmaktadır. Birincisi, öğrencilerin tam zamanlı meslek okullarına gitmeleridir. İkincisi ise, işletmelerde uygulanan çıraklık eğitimlerine katılmalarıdır (Özkurt, 2001:12). Ancak Almanya'da tam zamanlı meslek okulları çok yaygın değildir. Dolayısıyla bu iki seçenek arasında eğitimlerin %90'ı işletmelerde çıraklık eğitimi olarak karşımıza çıkmaktadır (Şimşek,1999: 47). İngiltere'de de mesleki eğitimler Almanya'ya benzer özellik göstermektedir. Ticaret meslek liselerine benzer bir yapı işletmelerde uygulanarak öğrencilerin istihdama katkı sunması amaçlanmaktadır. Japonya, İtalya, İspanya, Amerika ve Fransa'da mesleki eğitimler Almanya ve İngiltere'ye benzerlik göstermektedir (Özkurt, 2001:13-16).

Millî Eğitim Bakanlığı nitelikli iş gücü ihtiyacının giderilmesi amacıyla ticaret meslek liselerinin staj eğitimleri için birtakım çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar ışığında, 09.12.2016 tarihli 29913 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan 6764 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda değişiklik yapılarak çıraklık eğitimi örgün ve zorunlu eğitim kapsamına alınarak Mesleki Eğitim Merkezleri(MESEM) Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Resmî Gazetede yayınlanan 6764 sayılı kararname ile ticaret meslek liselerine devam eden öğrencilerin pratik uygulamalara olan uyumlarının artırılması amacıyla Türkçe, Fen Bilimleri ve Matematik dersleri dışında kalan kalan alan derslerine yönelik eğitimlerini stajlarını gerçekleştirdikleri iş yerlerinde yapmaları sağlanmıştır. Böylelikle ticaret meslek liselerinde ahilik kültüründen gelen usta çırak ilişkisine dayalı bir eğitim modeline de dönüş sağlanmış olmaktadır. MESEM eğitimleri ticaret meslek liselerinde 9. sınıftan başlayarak 12. sınıf tamamlanıncaya kadar devam etmektedir. Bu eğitimlere devam eden MESEM öğrencileri aynı zamanda asgari ücretin %30 oranında maaş alarak aile ekonomisine de katkı sunmaktadırlar. MESEM uygulamasına dahil olan öğrencilerin birçoğu, staj sürelerinin tamamlaması ile istihdam şansı bulmaktadır. Bu şekilde MESEM uygulaması

muhasebe alanında nitelikli iş gücüne olan ihtiyaca katkı sunmaktadırlar. MESEM uygulaması ile muhasebe finansman alanında eğitim veren öğretmenlerin pratik uygulamalardaki uyum açığı da aynı zamanda giderilmiş olmaktadır.

Muhasebe işlemlerinin her geçen gün geleneksel muhasebe sistemlerinden dijital muhasebeye doğru evrilmesi, bu alanda eğitim müfredatının da güncellenmesi ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde muhasebe eğitimlerinin geleneksel muhasebe anlayışından farklı bir şekilde verilmesi ticaret meslek liseleri öğrencilerinin dijital muhasebe sistemlerine ve muhasebe teknolojilerine olan uyumunu da arttırması beklenmektedir.

Günümüzde muhasebe, yönetsel kararların alınması için ortaya çıkarılan verilerin raporlanması ve analizi için kullanıldığından doğru ve doğrulanabilir bir bilgi sistemi oluşturulması her zamankinden daha da fazla önem kazanmıştır. Günümüzün teknolojik gelişmelerine uyumu üst düzey olan muhasebe biliminin, her geçen gün ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücü ve buna bağlı olarak meslek içi eğitimlerin de önemini giderek arttığını söylemek mümkündür. İşletmelerde muhasebenin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için muhasebe eğitiminin gündelik muhasebe sistemine uyumlu bir şekilde yürütülmesi işletmelerin yardımcı muhasebe elemanı ihtiyaçlarının karşılanması açısından önem kazanmıştır. Bu bakımdan teorik ve pratik eğitimleri beraber alan öğrencilerin istihdama katkılarının pratik ve teorik eğitimleri beraber almayan öğrencilere göre daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Muhasebe eğitimlerine etki eden birçok unsurdan bahsetmek mümkündür. Bu unsurları, öğrenci, öğretmen ve eğitim programı olarak sınıflandırabiliriz (Çiftçi ve Çemrek; 2018:195). Bu sınıflandırma kapsamında öğrencinin dinamik bir yapıya sahip olan muhasebe biliminin gereklerini öğrenmesi süreli güncellenen mesleki müfredat ile öğretmenin teknolojik alt yapısının güncellenen müfredata uygun bir şekilde mesleki eğitimler kapsamında revize edilmesi gerektiği düşünülmektedir. İşyerlerinde mesleki eğitimlerin verilmesi güncellenen muhasebe bilimine uyumu yüksek öğrencilerin yetiştirilmesi açısından önemli bir proje olarak değerlendirilmektedir. Kil tablet dönemlerinden 21.yüzyılda dijital muhasebeye olan değişim ve dönüşüm meslek içi eğitimlerin özellikle muhasebe mesleğindeki önemini de arttırdığını söylemek mümkündür.

Ticaret meslek liselerinde verilen muhasebe eğitiminin yeterliliğini anlayabilmek için, eğitim öğretim ortamı, muhasebe derslerinin sayısı ve içeriği, derslerin işleniş biçimi, kullanılan öğretim teknikleri, öğrencilerin durumu gibi birçok unsurun incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, ticaret meslek liselerinde verilen muhasebe eğitiminin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın geri kalan bölümleri; literatür taraması, araştırmanın amacı ve yöntemi, bulgular ve sonuç şeklinde tasarlanmıştır.

1. Literatür Taraması

Literatür incelendiğinde, muhasebe eğitimi üzerine yapılan birçok çalışmaya ulaşmak mümkündür. Ancak bu çalışmaların büyük bir çoğunluğu fakülte ve meslek yüksek okullarında verilen muhasebe eğitime ilişkindir. Ticaret Meslek Liselerinde verilen muhasebe eğitimi üzerine yapılan çalışmaların sayısı çok sınırlıdır. Bu nedenle çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Literatürdeki bu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Ertaş ve Şimşek (2020), ticaret meslek liselerinde verilen meslek derslerinin sektör beklentilerini karşılama düzeyini Erzurum özelinde incelemişler. Araştırma sonucunda, okulda verilen derslerin genel olarak istenen mesleki şartları teorik anlamda karşıladığı, ancak öğrencilerin istenilen kazanımların sadece %43,38'ini iyi düzeyde kavrandıkları tespit edilmiştir.

Çiftçi ve Çemrek (2018), Muğla ilindeki ticaret meslek liselerinde verilen muhasebe eğitimini değerlendirmişler. Araştırma sonucunda, ders kitapları içeriğinin yetersiz olduğu ve güncel gelişmelere paralel olarak yenilenmediği tespit edilmiştir. Diğer taraftan, staj uygulamalarının öğrenciye iş disiplini ve iş ahlakı kazandırdığı, okulda öğrendiği teorik bilgilerin pratiğe dönülmesi açısından çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Önal vd., (2017), ticaret meslek lisesindeki öğrencilere teoride kazandırılması gereken yeterliklerin ne derece kazandırıldığını işverenlerin bakış açılarıyla incelemişler. Araştırma sonucunda, genel muhasebe eğitimi kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken becerilerin en düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Özkan ve Aksoy (2015), ticaret meslek lisesindeki beceri eğitimini değerlendirmişler. Beceri eğitiminde, öğrencilere alan dışı işlerin yaptırılması, öğrencilerle yeterince ilgilenilmemesi ve hep aynı işlerin yaptırılması en önemli sorun olarak tespit edilmiştir.

Akbulut vd. (2014), ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimini meslek mensuplarının bakış açıları ile incelenmişler. Araştırma sonucunda, meslek mensuplarının muhasebe eğitimini zayıf buldukları tespit edilmiştir. Bu noktada meslek mensupları, muhasebe eğitiminin seviyesini yükseltmek için kendilerinin görüşlerinin de alınması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kırloğlu ve Gökgöz (2011), ticaret meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin stajda karşılaştıkları sorunları araştırmışlar. Araştırma sonucunda, öğrencilerin alan dışında çalıştırıldıkları, stajın mesleki yeterlilik için yeterli olmadığı, öğrencilerin staj yerlerinde yeterince denetlenmediği tespit edilmiştir.

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmada amaç, ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda, ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitiminin yeterliliği ve karşılaşılan sorunlar tespit edilecektir. Bu doğrultuda, Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde ticaret meslek liselerinde görevli muhasebe öğretmenlerine bir anket uygulanmıştır. Anket çerçevesinde muhasebe finans öğretmenlerinin güncel müfredatı değerlendirmeleri istenerek, teorik bilgiler ile öğrencilerin staj süresince pratik uygulamalardaki yeterliliklerinin analiz edilmesi talep edilmiştir. Araştırmanın evrenini Gaziantep ili Şahinbey ilçesi ticaret meslek liselerinde görevli muhasebe öğretmenleri oluşturmaktadır. Şahinbey ilçesindeki ticaret meslek liselerinde 43 muhasebe öğretmeni bulunmaktadır. Bu kapsamda 34 öğretmene ulaşılabilmektedir. Anketler katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Anket 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik özelliklerine ait 6 soru, ikinci bölümde ise muhasebe eğitimine ilişkin 14 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan 1'i açık uçlu olarak sorulmuştur. Anket soruları hazırlanırken literatürdeki çalışmalardan faydalanılmıştır. Araştırmada veriler SPSS 24 ile değerlendirilmiş, yüzde ve frekans yöntemi ile analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırma neticesinde elde edilen bulgular iki başlık altında açıklanmıştır. Birincisi; katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular, ikincisi ise; ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimine ilişkin bulgulardır.

3.1. Demografik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan muhasebe öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, unvan, deneyim gibi demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda tablo halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	19	55,9
	Erkek	15	44,1
Yaş	24- 29 arası	-	-
	30-39 arası	19	55,9
	40-49 arası	9	26,5
	50 ve üzeri	6	17,6
Öğrenim Durumu	Lisans	33	97,1
	Yüksek lisans	1	2,9
	Doktora	-	-
	Öğretmen	20	58,8
	Uzman Öğretmen	9	26,5

Unvan	Baş Öğretmen	5	14,7
	Sözleşmeli Öğretmen	-	-
Mesleki Deneyim	0-5	-	-
	6-9	16	47,1
	10-15	4	11,8
	16 -20	1	2,9
	20 ve Üzeri	13	38,2
Verilen Ders Türleri	1	4	11,8
	2	3	8,8
	3	6	17,6
	4	12	35,3
	5 ve üzeri	9	26,5

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin %55,9’u kadın, %44,1’i erkeklerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin %55,9’u 30-39 yaş, %26,5’i 40-49 yaş aralığında iken, %17,6’sı ise 50 yaş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (%97,1) lisans mezunu olup, yüksek lisan mezunu oranı %2,9’dur. Doktora yapan öğretmen bulunmamaktadır. Katılımcıların unvana göre dağılımı incelendiğinde, %58,8’i öğretmen, %26,5’i uzman öğretmen ve %14,7’si baş öğretmen unvanına sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki deneyime göre dağılımı incelendiğinde, %47,1’inin 6-9 yıl aralığında deneyime sahip oldukları, bunu ise %38,2 ile 20 yıl ve üzeri takip ettiği görülmektedir. Diğer taraftan öğretilerin %35,3’ü 4 farklı derse girerken, bunu %26,5 ile 5 ve üzeri farklı derslere girenler takip etmektedir.

61

3.2. Muhasebe Eğitimine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, öğretmenlerin kendi okullarında verilen muhasebe eğitimine ilişkin görüşleri aşağıda tablo halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Ankete katılan öğretmenlere, “Dönem başında muhasebe ile ilgili güncel konularda hizmet içi eğitim verilmesini ister misiniz?” sorusu sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Hizmet İçi Eğitim Alma Talepleri

Dönem başında muhasebe ile ilgili güncel konularda hizmet içi eğitimin verilmesini ister misiniz?	N	Yüzde
Evet	32	94,1
Hayır	2	5,9
Toplam	34	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında ankete katılan öğretmenlerin %94,1’i dönem başında muhasebe ile ilgili güncel konularda hizmet içi eğitimin verilmesini isterken, sadece %5,9’u istememektedir. Bu sonuçtan hareketle, eğitim-öğretim döneminin başlangıcında muhasebe öğretmenlerine mesleki gelişmelerle ilgili seminer verilmesi öğretmenlerin gelişmelerden haberdar olması açısından önem arz etmektedir.

Ankete katılan öğretmenlere, “Öğrencilerin en çok zorlandığı muhasebe dersi hangisidir?” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevapların sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Zorlandıkları Muhasebe Dersleri

Öğrencilerin en çok zorlandığı muhasebe dersi hangisidir?	N	%
Bilgisayarlı Muhasebe	3	8,8
Maliyet Muhasebesi	8	23,5
Genel Muhasebe	19	55,9
Tümü	4	11,8
Toplam	34	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin en çok zorlandığı muhasebe dersi %55,9 oranı ile genel muhasebe dersi olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise, %23,5 oranı ile maliyet muhasebesi dersi yer almaktadır. Öğrencilerin bütün muhasebe derslerinde zorlanma oranı ise %11,8'dir. Bütün muhasebe türlerinin temelini ve muhasebe felsefesinin kavranması ve öğrenimi genel muhasebe dersi kapsamında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bu temeli oturtmak her zaman öğrenci ve öğretici açısından çeşitli zorluklara sahne olmaktadır. Bu ders müfredatı kapsamında yer alan konular ve uygulamalar iyi derecede öğrenildiğinde bundan sonraki aşamada öğretilen diğer muhasebe dersleri biraz daha kolay anlaşılabilir.

Ankete katılan öğretmenlere, "Mevzuat değişimini takip etmede sorun yaşıyor musunuz?" sorusu sorulmuş ve alınan cevapların sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Mevzuat Değişikliklerini İzleme

Mevzuat değişimini takip etmede sorun yaşıyor musunuz?	N	%
Evet	17	50,0
Hayır	17	50,0
Toplam	34	100,0

Tablo 4'te görüldüğü gibi, muhasebe öğretmenlerinin mevzuatla ilgili değişimleri takip etmede %50'si sorun yaşarken %50'si sorun yaşamadığını belirtmiştir. Özellikle şirketler muhasebesi, vergi muhasebe ve uygulamaları, vergi hukuku gibi sıklıkla değişen mevzuata duyarlı derslere ilişkin bilgilerin güncellenmesi gerekmektedir. Bu değişimi takip etmede öğretmenlerin %50'sinin sorun yaşaması araştırılmalıdır.

Araştırma kapsamındaki öğretmenlere, "Öğretim teknolojilerini ders anlatımında etkin bir şekilde kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve alınan cevapların sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Muhasebe Derslerinde Teknoloji Kullanımı

Öğretim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanıyor musunuz?	N	%
Evet	26	76,5
Hayır	8	23,5
Toplam	34	100,0

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%76,5) ders anlatımında öğretim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanırken, %23,5'i etkin olarak kullanamamaktadır. Öğretmenlerin yaklaşık ¼'ünün öğretim teknolojilerini kullanmakta yetersiz olduğu görülmektedir. Geleceğe yön verecek genç kuşaklara böylesi bir öğretmen kesimi tarafından eğitim ve öğretim verilmesi çok ciddi bir eksiklik olarak görülmelidir.

Ankete katılan öğretmenlerin, "Muhasebe derslerinin anlatılmasında slayt yönteminin kullanılmasını doğru buluyor musunuz?" sorusuna vermiş oldukları cevapların sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Muhasebe Derslerinde Slayt Kullanımı

Muhasebe derslerinde slayt yönteminin kullanılması doğru mudur?	N	%
Evet	20	60,6
Hayır	12	36,4
Kısmen	2	3,0
Toplam	34	100,0

Yukardaki tabloda görüldüğü gibi, öğretmenlerin %60,6'sı muhasebe derslerinin anlatımında slayt yönteminin kullanılmasını doğru bulurken, %36,4'ü doğru bulmamaktadır.

Ankete katılan öğretmenlere, "Aşağıdaki öğretim yöntemlerinin hangilerini daha çok uyguluyorsunuz? Sorusu sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Kullanılan Öğretim Yöntemi

Hangi öğretim yöntemini daha çok uyguluyorsunuz?	N	%
Anlatım	-	-
Anlatım/Soru-Cevap/Problem çözme	14	41,2
Anlatım/Uygulama	20	58,8
Toplam	34	100,0

Tablo 7'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin %58,8'i muhasebe derslerinde "Anlatım/Uygulama" yöntemini kullanırken; %41,2'si ise "Anlatım/Soru-Cevap/Problem çözme" yöntemini kullandıkları tespit edilmiştir. Sadece "Anlatım" yönteminin ise hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir. Muhasebe dersleri uygulamayı gerektiren bir ders olduğu için bu sonuçlar da bunu doğrular niteliktedir.

Ankete katılan öğretmenlerin, "Okulunuzdaki haftalık muhasebe ders saatleri yeterli mi? Sorusuna verdiklerin cevapların sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Haftalık Muhasebe Ders Saatleri

Okulunuzdaki haftalık muhasebe ders saatleri yeterli mi?	N	%
Yeterli	29	85,3
Kısmen yeterli	2	5,9
Yetersiz	3	8,8
Toplam	34	100,0

Tablo 8'de görüldüğü gibi, ankete katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun (%85,3) ticaret liselerinde verilen muhasebe ders saatlerinin yeterli olduğu görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Ankete katılan öğretmenlere, "Muhasebe eğitimi için okulun araç ve gereçleri yeterli mi? Sorusu sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Araç ve Gereçlerin Yeterliliği

Muhasebe eğitimi için okulun araç ve gereçlerini yeterli mi?	N	%
Yeterli	13	38,2

Kısmen yeterli	13	38,2
Yetersiz	8	23,5
Toplam	34	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi, ankete katılan öğretmenlerin %38,2’si muhasebe eğitimi için okulun araç ve gereçlerinin yeterli olduğu görüşünde iken; %38,2’si kısmen yeterli olduğu görüşündedir. Öğretmenlerin %23,5’i ise araç ve gereçleri yetersiz görmektedir. Bu sonuçlara göre okulun araç ve gereçlerinin muhasebe eğitimi için yeterli olduğunu söyleyebiliriz.

Ankete katılan öğretmenlere “Ticaret lisesi programında yer alan meslek derslerinin sayısı yeterli mi? Diye sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Meslek Dersleri Sayısının Yeterliliği

Programlarda yer alan meslek derslerinin sayısı yeterli mi?	N	%
Sayıca fazladır, azaltılmalı	6	17,6
Sayıca yeterlidir	16	47,1
Sayıca azdır, artırılmalı	4	11,8
Bazı dersler değiştirilmeli	8	23,5
Toplam	34	100,0

Tablo 10’da görüldüğü gibi, ankete katılan öğretmenlerin %47,1’i ticaret lisesi programında yer alan meslek derslerinin sayı olarak yeterli olduğu görüşündedir. Katılımcıların %23,5’i bazı derslerin değiştirilmesi gerektiği görüşünde iken, %17,6’sı sayının fazla olduğu ve azaltılması gerektiği görüşündedirler. Ticaret lisesinde okutulan meslek derslerinin sayısını yetersiz görenlerin oranı ise %11,8’dir.

Ankete katılan öğretmenlere "Muhasebe derslerinin içerikleri güncel gelişmelere paralel olarak yenileniyor mu? Sorusu sorulmuş ve öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Muhasebe Derslerinin Güncelliği

Muhasebe derslerinin içerikleri güncel gelişmelere paralel olarak yenileniyor mu?	N	%
Evet	4	11,8
Hayır	18	52,9
Kısmen	12	35,3
Toplam	34	100,0

Tablo 11’de de görüldüğü gibi, ankete katılan muhasebe öğretmenlerinin %11,8’i muhasebe derslerinin içeriklerinin güncel gelişmelere paralel olarak yenilendiği görüşünde iken, %52,9’u yenilenmediği görüşündedir. Öğretmenlerin %35,3’ü ise kısmen yenilendiği görüşünde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu ders içeriklerinin gelişmelere paralel olarak güncellenmediği görüşündedir. Dolayısıyla ticaret meslek liselerindeki muhasebe derslerinin içeriklerinin gelişmelere paralel olarak güncellenmesi gerekmektedir diyebiliriz. Genel muhasebe dersi konuları çok da güncel olmayabilir. Ama bir şirketler muhasebesi, vergi muhasebe ve uygulamaları, vergi hukuku gibi sıklıkla değişen mevzuata duyarlı derslerin daha sık güncellenmesi gerekir.

Ankete katılan öğretmenlere, “Muhasebe dersinin sınavlarını nasıl yapıyorsunuz? sorusu sorulmuş ve alınan cevapların sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Meslek Dersleri Sınavlarının Yapılış Şekli

Muhasebe dersinin sınavlarının nasıl yapıyorsunuz?	N	%
Test (çoktan seçmeli)	-	-
Klasik sınav şeklinde	5	14,7
Örnek monografi şeklinde	29	85,3
Toplam	34	100,0

Tablo 12’de de görüldüğü gibi, öğretmenlerin çoğunluğu (%85,3) muhasebe derslerinin sınavlarını “Örnek monografi şeklinde” yapmaktadır. Soruların birbirinden bağımsız olarak “Klasik sınav şeklinde” yapılma oranı ise %14,7’dir. “Test (çoktan seçmeli) şeklinde” sınav ise muhasebe derslerinde uygulanmamaktadır.

Ankete katılan öğretmenlere, “Stajın (Beceri Eğitimi) gün ve saat olarak yeterli olup olmadığı sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Stajın Gün ve Saat Olarak Yeterliliği

Staj (Beceri Eğitimi) gün ve saat olarak yeterli mi?	N	%
Yeterli	24	70,6
Kısmen yeterli	7	20,6
Yetersiz	3	8,8
Toplam	34	100,0

Tablo 13’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılan muhasebe öğretmenlerinin %70,6’sı ticaret meslek liselerinde uygulanan stajın gün ve saat olarak yeterli olduğu görüşünde iken, %20,6’sı kısmen yeterli olduğu, %8,8’i ise yetersiz olduğu görüşündedir. Bu sonuçlara göre, ticaret meslek liselerindeki staj uygulamalarının saat ve gün olarak yeterli olduğunu söyleyebiliriz.

Ankete katılan öğretmenlere, “Stajın meslekte yetişme açısından yeterli olup olmadığı” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevapların sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Stajın Mesleki Gelişim Açısından Yeterliliği

Meslekte yetişme açısından staj yeterli mi?	N	%
Yeterli	14	41,2
Kısmen yeterli	11	32,4
Yetersiz	9	26,5
Toplam	34	100,0

Tablo 14’te görüldüğü gibi, ankete katılan öğretmenlerin %41,2’si mesleki yetişme açısından staj uygulamalarının yeterli olduğu, %32,4’ü kısmen yeterli olduğu ve %26,5’i ise yetersiz olduğu görüşündedir.

Ankete katılan öğretmenlere, açık uçlu olarak “Muhasebe eğitiminde karşılaşılan en önemli sorun sizce nedir? diye sorulmuştur. Bu soruyu 5 öğretmen cevapsız bırakmıştır. Diğer öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar önem sırasına göre aşağıda sıralanmıştır.

Öğretmenler, okulda verilen teorik dersler ile uygulama arasındaki farklılıkları muhasebe eğitiminde karşılaşılan birinci sorun olarak görmekte-dirler. Bu noktada öğretmenlerin büyük çoğunluğu, muhasebe derslerinin uygulamaya değil teoriye dayalı bir sistem olarak anlatılması konusunda görüş bildirmişlerdir. Dolayısıyla okulda görülen teorik kısmın uygulamaya geçirilmesinde sorunlar yaşanmaktadır. Böylece okullar çalışma hayatına çok fazla entegre edilememektedir.

Muhasebe eğitiminde karşılaşılan diğer önemli bir sorun, yetersiz öğrenci profilidir. Özellikle öğrencilerin okuma yazma ve matematik bilgisi çok düşüktür. Öğrencilerin genel seviyesinin düşük olması ve ticaret lisesine isteyerek gelmemesi muhasebe eğitimini olumsuz olarak etkilemektedir.

Diğer önemli bir sorun, müfredat ve uygulama programlarının piyasaya göre geri kalması, müfredatın güncellenememesi ve okuldaki teknolojilerin piyasaya yetişememesidir. Bu noktada güncel konuları takip ve teknolojiye uyum muhasebe eğitiminde sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka sorun, öğrencilerin muhasebe finansman hakkında bilgisiz ve doğal olarak hedefsiz-isteksiz olarak liseye gelmesidir. Bundan dolayı muhasebeci olmak isteyen öğrenci sayısının azlığı ortaya çıkmaktadır.

Diğer taraftan, staj ve uygulama yetersizliği önemli bir sorun olarak tespit edilmiştir. Staj gün ve saat olarak yeterli görülmeyle birlikte, içerik açısından yetersiz kalmaktadır. Öğrenciler genellikle geri hizmetlerde çalıştırılmakta ve uygulamaya dönük işlemler geri plana itilmektedir.

Sonuç

Ticaret meslek liseleri, muhasebe eğitimi veren uzun bir tarihe ve önemli bir yere sahip olan eğitim öğretim kurumlarıdır. Bu çalışmada, ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Gaziantep ile Şahinbey ilçesindeki ticaret meslek lisesinde görevli muhasebe finans öğretmenleri üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını dönem başında güncel gelişmelerle ilgili hizmet içi eğitimin verilmesini istemektedirler. Hizmet içi eğitimlerin güncel muhasebe uygulamalarına uyumun artırılması bağlamında dönem içi seminerler şeklinde devam etmesi de düşünülebilir. Özellikle yeni mezunların bu tür eğitimlere daha fazla ihtiyacı vardır. Nitekim Ercan (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, fakültede alınan muhasebe derslerinin öğretmenlik için yeterliliği konusunda öğretmen adaylarının nötr oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin en çok zorlandığı muhasebe dersinin “Genel muhasebe” olduğu tespit edilmiştir. İkinci sırada ise “Maliyet Muhasebesi” dersi yer almaktadır.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun muhasebe derslerinde öğretim teknolojilerini etkin bir şekilde kullandıkları tespit edilmiştir.

Öğretmenler, muhasebe derslerinin anlatımında en çok “Anlatım/Uygulama” yöntemini kullanırken; bunu “Anlatım/Soru-Cevap/Problem çözme” yöntemi izlemektedir.

Öğretmenlerin çoğunluğu ticaret meslek lisesi müfredatında yer alan muhasebe ders çeşidinin ve saatlerinin yeterli olduğu, ancak ders içeriklerinin güncel gelişmelere göre yenilenmesi gerektiği görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğu muhasebe derslerinin sınavlarını “Örnek monografi şeklinde” yapmaktadırlar. Ayrıca hiçbir öğretmenin muhasebe derslerinin sınavlarını “Test (çoktan seçmeli) şeklinde” yapmadığı tespit edilmiştir.

Muhasebe eğitiminde karşılaşılan en önemli sorunun “okulda verilen teorik dersler ile uygulama arasındaki farklılıklar” olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe eğitiminde karşılaşılan diğer önemli bir sorun, yetersiz öğrenci profilidir. Özellikle öğrencilerin okuma yazma ve matematik bilgisi çok düşüktür. Öğrenci seviyesinin düşük olması ve ticaret lisesine isteyerek gelmemesi muhasebe eğitimini olumsuz olarak etkilemektedir. Ticaret lisesindeki müfredatın güncel gelişmelere göre yenilenememesi başka bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca staj uygulamaları gün ve saat olarak yeterli görülmeyle birlikte mesleki gelişim açısından yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin güncel muhasebe uygulamalarına uyumunun artırılması için temel derslerin yanında bilişim ve teknoloji odaklı yeni derslerin müfredata eklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda endüstri 4.0 kapsamında hayatımıza giren yapay zekâ, nesnelerin interneti, bulut bilişim, big data ve büyük veri gibi güncel muhasebe uygulamalarında kullanılan teknolojilerin zorunlu ders olarak verilmesinin önemli olduğu görülmüştür.

Araştırma neticesinde ortaya çıkan sonuçları da dikkate alarak ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimine ilişkin öneriler aşağıda sıralanmıştır.

Muhasebe eğitiminin kalitesinin artırılmasında meslek dersi öğretmenlerinin yeterlilikleri çok önemlidir. Bu nedenle, her yıl eğitim döneminin başında muhasebe öğretmenlerine mevzuattaki değişiklikleri ve güncel gelişmeleri kapsayan hizmet içi eğitimler verilebilir. Ayrıca bu eğitimler dönem içinde de sürdürülebilir.

Öğrencilere mesleki becerilerin kazandırılmasında stajın büyük bir önemi vardır. Bu noktada öğrencilerin staj yapacakları yerlerin koşulları incelenmeli ve koşulları uygun olmayan yerlerde öğrencilere staj yaptırılmamalıdır. Özellikle eğitici personellerin buldukları yerler tercih edilebilir. Çünkü yeterli niteliklere sahip eğitici personellerin bulunması beceri eğitimi açısından son derece önemlidir. Nitekim Koç (2006) yaptığı çalışmada, işletmelerde bulunan eğitimcilerin gerekli nitelikleri taşımadığı ve bu nedenle de öğrencilere gerekli olan eğitimin verilemediğini tespit etmiştir. Ayrıca Süer (2007) ve İmamoğlu (2010) beceri eğitiminde eğitici personel yokluğunu önemli bir sorun olarak tespit etmişlerdir.

Ticaret meslek liselerini tercih eden öğrencilerin genel seviyesinin düşük olması programın başarısı açısından sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle genel seviyesi ve matematik becerileri yüksek öğrencilerin ticaret meslek liselerini tercih etmeleri için çeşitli teşvikler kullanılabilir. Özellikle ticaret meslek liselerine olan algnın düzeltilmesi yüksek profilli öğrencilerin bu liseleri tercih etmelerini sağlayabilir.

Firmaların e-dönüşüm kapsamında sürekli ve hızlı olarak dijitalleştiği bir ortamda ticaret meslek liselerindeki eğitimlerin teknoloji odaklı ve e-muhasebe uygulamalarına yönelik verilmesi nitelikli iş gücünün karşılanması açısından önemli bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin etkisiyle, birçok alanda iş süreçlerinin fiziki ortamdan elektronik ortama evrildiği görülmektedir. Endüstri 4.0 olarak bilinen 4. sanayi devriminin etkisiyle muhasebe mesleğinde de önemli değişimlerin olacağına dair çalışmalar bulunmaktadır (Ös ve Ercan, 2022). Bu noktada, yeni konum ve donanım yapısıyla çağa adını veren endüstri 4.0 teknoloji tabanlı gelişmelere çığır açmıştır. Küresel dünyada teknolojik gelişmeler her mesleğin yapı taşlarında devinim yarattığı gibi ekonomi dünyasının odağında yer alan muhasebe mesleğini ve uygulamalarını da etkisi altına almıştır (İşseveroğlu, 2021:563). Bu nedenle ticaret meslek liselerindeki ders müfredatlarının yeni teknolojik uygulamalar kapsamında güncellenmesi gerekmektedir. Bu bakımdan üniversite-sanayi iş birliğinin yanı sıra meslek liseleri-sanayi iş birliğinin de kurulması hem meslek liselerine olan tercih düzeyinin artırılmasında, hem de kalifiye iş gücünün oluşması açısından önemli görülmektedir.

Kaynakça

Çiftçi, Y., ve Çemrek, N., (2018), Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi: Muğla İl'indeki Meslek Liseleri Üzerine Bir Araştırma, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt-Sayı: 11(1), 192-208.

Akbulut, H., Pekaya M. ve Aksakaloğlu H. (2014). Meslek Mensuplarının Bakış Açısıyla Ticaret Meslek Liselerindeki Muhasebe Eğitimi: Bursa İli Üzerine Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 62, Nisan, 73-91.

Ercan, C. (2018). Muhasebe ve Finansman Öğretmenliği İçin Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine ve Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Algıları, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1) 105-113.

- Ertaş, F. C., Şimşek, A. (2020), Ortaöğretim Muhasebe Eğitiminde Uygulanan Meslek Derslerinin Sektör Beklentilerini Karşılama ve Öğrenim Düzeyi Üzerine Erzurum İlinde Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (86): 39-56.
- İmamoğlu, M. (2010), Ortaöğretim Kurumlarında Muhasebe Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İşseveroğlu, G. (2021). Muhasebe Mesleğinin Geleceği Boyutunda Akademik Yayınların Bibliyometrik Analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 13 (25), 562-579. DOI: 10.20990/kilisiibfakademik.978918.
- Kırhoğlu, H. ve Gökğöz, A. (2011), Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Stajyerlikte Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri: İstanbul Örneği, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13, ss. 131-146
- Koç, M. (2006), KKTC' deki İşletmelerde Yapılan Mesleki Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa
- MEB, (2011), Muhasebe ve Finansman Alanı Çerçeve Öğretim Programı, Ankara, <http://www.megep.meb.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 06.04.2023).
- Önal, S., Gedik, İ. ve Mat, M. (2017). İş Yeri Eğitimi Gören Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşverenlerin Bakış Açısıyla Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi: Osmaniye İlinde Bir Uygulama, 3(10), 45-55.
- Ös, M. ve Ercan, C. (2022), Muhasebe Meslek Mensuplarının Teknoloji Kullanma Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2) 794-812.
- Özkan, F. Ve Aksoy, C. (2015), Ticaret Meslek Lisesi Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi Uygulaması, *Gaziantep İlinde Bir Alan Araştırması*, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*,6(12),283-305
- Özkurt, C, Y., (2001), Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi ve Erzurum Ticaret Meslek Liselerinde Bir Uygulama, *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Şimşek, A. (1999), Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, *TÜSİAD yayın No:99-2/252*, İstanbul.
- Süer, H. M. (2007), Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Eğitiminden Beklentiler ve Karşılaşılan Sorunlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.